

POSTANOWIENIE

15 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

na posiedzeniu niejawnym 15 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M.L. i M.M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 15 lutego 2022 r., V ACa 540/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o

charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank S.A. w W. powołała się na istotne zagadnienia prawne i potrzebę wykładni przepisów prawa w zakresie, po pierwsze – możliwości zakwalifikowania wskazanych we wniosku konstrukcji umownych jako przykładu waloryzacji zobowiązania kredytowego albo waloryzacji świadczeń stron takiego zobowiązania w rozumieniu art. 358¹ § 2 k.c., a także wyjścia poza granice swobody umów, prowadzącego do bezwzględnej nieważności czynności prawnej w postaci umowy kredytu, po drugie – możliwości uzupełnienia luki w umowie kredytu przez zastosowanie kursu średniego ustalanego przez Narodowy Bank Polski, po trzecie – możliwości uznania zasądzenia świadczenia *pro rata parte* za naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. w sytuacji, w której powodowie domagali się zasądzenia świadczenia solidarnie. Skarżąca wskazała również na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest z kolei wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane

przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza obszernych rozważań wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły twierdzone przyczyny kasacyjne.

Pierwsze i drugie z powołanych zagadnień odnosiły się do wyrażonego przez Sądy *meriti* poglądu o bezwzględnej nieważności spornej umowy ze względu na naruszenie zasad współżycia społecznego i granic swobody umów (art. 353¹ w związku z art. 58 § 2 k.c.). Stanowisko to może wprawdzie budzić zastrzeżenia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22), podkreślenia wymagało jednak, że Sąd Okręgowy, a w ślad za nim Sąd Apelacyjny, oparły zaskarżony wyrok nie tylko o to zapatrywanie, lecz równolegle zwróciły uwagę na abuzywność postanowień spornej umowy kredytu i jej konsekwencje prawne w kontekście relewantnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Sądu Najwyższego, które *in casu* prowadziły zdaniem tych Sądów do analogicznych wniosków. Rozstrzygnięcie rozważanych zagadnień – pomijając sposób ich sformułowania zmierzający w istocie do poddania kontroli Sądu Najwyższego stanowiska Sądów *meriti* wyrażonego w kontekście konkretnej umowy kredytowej – mogłoby zatem mieć wpływ na wynik postępowania kasacyjnego tylko przy założeniu trafności zarzutów kasacyjnych odnoszących się do oceny abuzywności postanowień umowy kredytu i konsekwencji prawnych stwierdzenia tej abuzywności, co jednak nie może podlegać badaniu na etapie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W zakresie, w jakim wniosek odnosił się do dopuszczalności uzupełnienia luki w umowie kredytu powstałej na skutek stwierdzonej abuzywności postanowień umownych przez odwołanie się do kursu średniego Narodowego Banku Polskiego należało podnieść, że zagadnienia związane z konsekwencjami zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej

na złote polskie i odwrotnie były wielokrotnie analizowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, także w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych.

W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do tabel kursowych ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów oznaczania kursu waluty obcej, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Dotyczy to także umów kredytu denominowanego do franka szwajcarskiego, z których eliminacji ulega abuzywna klauzula przeliczeniowa, ponieważ utrzymanie tego rodzaju umowy w mocy przy założeniu jej dalszego wykonywania w walucie obcej odpowiadałoby przekształceniu udzielonego kredytu w kredyt walutowy. To zaś zniekształcałoby wolę stron ukierunkowaną od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej; działanie takie w istocie odpowiadałoby uzupełnieniu umowy treścią niezgodną przez strony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że niedopuszczalne jest przekształcenie kredytu powiązanego z walutą obcą w kredyt złotowy, niezależnie od przyjętej formuły oprocentowania, zważywszy, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, byłoby równoznaczne z tak daleko idącą modyfikacją umowy, iż umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze

zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Stanowisko to zostało podzielone w licznych późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22 i z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22).

Odnosząc się wprost do postulowanej we wniosku substytucji niedozwolonego postanowienia umownego odwołaniem do kursu średniego ustalanego przez Narodowy Bank Polski, należało podnieść, że zastąpienie niedozwolonej klauzuli umownej – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – może być rozważane wtedy, gdyby jej brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i przywołane tam orzecznictwo). Na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursu waluty wynikającego z tabeli bankowej odesłaniem do kursu średniego waluty obcej ustalanego przez Narodowy Bank Polski, względnie ogólnie pojmowanego „kursu rynkowego”, Sąd Najwyższy zwraca uwagę w ugruntowanej judykaturze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z dnia 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22 i z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22), przy czym pogląd ten koresponduje z niedawnym wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego sentencji stwierdzono m.in., że przepisy dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29) stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem mógł zarządzić lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie poprzez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do rozważanej umowy tylko

odpowiednio lub przez analogię i które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań. W wyroku tym przyjęto również, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił. We wcześniejszym wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P., B.P. przeciwko „A.”*, ECLI:EU:C:2021:934, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wykluczył natomiast dokonywanie przez sąd krajowy takiej wykładni umowy, która zmierzałaby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron.

Adekwatnej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie stanowiła również wątpliwość związana z wykładnią art. 321 § 1 k.p.c. Interpretacja tego przepisu w kontekście niezasadnego – ze względu na brak ku temu podstawy w umowie lub w ustawie – żądania zasądzenia świadczenia pieniężnego w sposób solidarny na rzecz współuczestników procesowych występujących po stronie powodowej była już przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. szeroko uzasadniony wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2018 r., II CNP 54/17 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2023 r., I CSK 4403/22); problematyka ta rozważana jest również w piśmiennictwie, w którym podnosi się, że w analizowanej sytuacji merytorycznie bezzasadne jest jedynie żądanie zasądzenia świadczenia w reżimie solidarności czynnej, nie zaś żądanie powództwa w całości. W tym kontekście, wobec niedostrzeżenia we wniosku relewantnych stanowisk orzecznictwa i nauki, nie można było uznać, aby skarżąca wykazała potrzebę wypowiedzi Sądu Najwyższego w tej materii.

Skargi kasacyjnej nie można było uznać również za oczywiście uzasadnioną, co wymaga wykazania, że zaskarżone orzeczenie jest wadliwe w sposób oczywisty i widoczny na pierwszy rzut oka (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., III CSK 311/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 83, z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 91 i z dnia 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18). W sprawie, w której wydano zaskarżony wyrok, sytuacja taka nie miała miejsca.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1 i 1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[ms]